

West Zeeuws-Vlaanderen
Raad van State, verpachting tienden 1688
eerste deel van Prins Willemspolder & "de Bruchsevaert"

Huib J. Plankeel

*Eerder verschenen op www.grijsbaard.nl, en met toestemming
van de rechthebbenden overgenomen en geplaatst op HoGenDa.*

Bron

Nationaal Archief, toegang 1.01.19, Raad van State, inv.nr 1846, verbaal 1688.
Eerste deel uit inv.nrs 1846-1849, Verbalen van de commissies tot de inspectie van de tienden in Vlaanderen, met bijlagen. 4 delen. (1846: 1688; 1847: 1689-1693; 1848: 1694-1698 en 1849: 1702-1706).

Inleiding.

In mei 1688 besloot de Raad van State tienden te verpachten in Zeeuws Vlaanderen. Dat was door hen nooit eerder gedaan. Mr Pieter de Huijbert, heer van Burgh etc., werd door hen gedeputeerd om dit af te handelen.

Deze maakte een uitgebreid verslag (verbaal) van zijn reis en handelen, en voegde aan zijn verbaal vele (46) bijlagen toe, met o.a. de quohieren van de diverse verpachtingen.

Gezien mijn belangstelling heb ik **alleen aantekening** gemaakt van de zaken **aangaande West Zeeuws Vlaanderen**.

De verpachtingen betreffen het Land van Cadzand, een gedeelte van Nieuwvliet, de polders rond Aardenburg, Sluis en Oostburg, ten noorden van de Passegeule en de Prins Willemspolders eerste en tweede deel, waar de tienden nog in handen waren van "geestelijke" heren. De tienden van de landen in de Mauritspolder en Oranjepolder, Groede, Wulpen, en (een deel van) Breskens en Nieuwvliet, waren na de herdijkingen begin 17e eeuw in handen gekomen van partikuliere eigenaren, zoals b.v. Jacob Cats.

Gedeeltelijke samenvatting van het verbaal van

Mr Pieter de Huijbert, heer van Burgh etc., als gedeputeerde van de Raad van State, tot het besteden van het bolwerk Hollandia, Sas van Gent, mitsgaders nog andere fortificatiewerken in Vlaanderen, en voorts het verpachten van de tienden in de polder van Naemen, alsmede Austricke, Albertus, St Pieters, Philippijne en Clara polders, gelijk mede in de Henricus polder bij Oostburg, en voorts meer andere polders en quartieren van Vlaanderen, voor dezen nooit wegens den Raad verpacht, alles tot bewaring van sLandts recht, en onverminderd de deugdelijke pretentie die iemand daar op zou kunnen maken, navolgende Ha: Ed: Mo: resolutie en autorisatie van de 22e en 31e mei dezes jaar 1688.

Mr Pieter de Huybert, heer van Burgh en Kraaienstein, geb. 1 april 1622, overl. Den Haag 7 jan. 1697, en de 18 jan. d.a.v. vervoerd naar Burgh en daar begraven in de kerk. Hij was schepen, raad en thesaurier van Middelburg, curator van de Latijnsche school aldaar, secretaris der Staten van Zeeland 1659-1664, raadspensionaris van Zeeland 1664-1687, lid van de Raad van State 1687-1697. Gegevens uit De vroedschap van Zierikzee / P. D. de Vos, heruitgave 1982, p.194.

Zijn verbaal heb ik met grote bewondering gelezen. Het toont een buitengewoon schrandere regent, met bijzondere diplomatieke gaven, die deze zware klus in korte tijd bijzonder efficiënt uitvoerde. Ook heeft hij een gedegen verslag gemaakt, opdat in komende jaren precies bekend zou zijn, wat nu geregeld was.

Polders met heffingsvrijdom

In **bijlage 18** wordt een overzicht gegeven van alle polders, die vrij gesteld waren van verponding (voor kortere of langere tijd), meest vanwege de hoge lasten als gevolg van innundaties e.d. Het geeft een prachtig overzicht van de situatie medio 1688.

De quohieren

Volgen nu de in bijlagen opgenomen quohieren.

Overzicht

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 08 Verpachting van de schoof, saet en smouttienden van den Henricuspolder, item de schooftienden van t nieuw bedijkte polderken geseijt "de Bruchsevaart" en het Stampershoeck polderken, en dat over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 09 Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van het eerste deel van Prins Willemspolder over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 10 Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van [dwz. het oostelijk deel van] het eerste deel van Prins Willemspolder, te weten Vrije polderken, Passegeule, Cateleijne en deel van Dierckensteene polders, over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 26 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 11 Verpachting van de schooftienden van het tweede deel van Prins Willemspolder over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Schoondijke, 26 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 14 Verpachting van de schooftienden van Bewester Eede over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Sluis, 28 juni 1688. Opm: Deze verpachting betreft geheel Bewester Eede, zowel benoorden als bezuiden St Pietersdijk.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 19 Verpachting van de schoof en lammertienden van den Eijlande van Cadsandt en de heerlijkheijt van Nieuvliet, geexcipieert de saet en moutthienden, over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Sluis, 29 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 20 Verpachting van de schooftienden van het polderken Den Oosthoeck van den Boom benoorden Ste Cruijce over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Sluis, 1 juli 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 21 Verpachting van de schooftienden van Heijle, den Dooperspolder en Beoster Eede [daar onder begrepen de Biesenpolder], over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Aardenburg, 30 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 23 Verpachting van de schooftienden van Isabelle polder benoorden Aardenburg over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Aardenburg, 1 juli 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 08

Verpachting van de schoof, saet en smouttienden van den Henricuspolder, item de schooftienden van t nieuw bedijkte polderken geseijt "de Bruchsevaart" en het Stampershoeck polderken, en dat over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688

	pachter	bedrag	borgen
in den Henricuspolder			
den 1e cavel, groot in landen 37 gem., besaijt	Maerten Troije	£4-10	Gillis Goethals Frans Wispelaer
den 2e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Johannes Abrams	£5	Frans de Wilde Jan Vermeulen
de 3e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Michiel Rispe	£9	Pieter de Ruijsser Maerten Verbeke
de 4e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Jan Abrams	£12-5	Steven van Leerbergen
de 5e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Pieter Goethals	£8-5	Jan de Wilde Lieven de Reu
de 6e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Pieter de Vriese	£8-5	Pieter de Ruijsser Susannan Aelst per billet
de 7e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Isack de Smidt	£9-10	Lieven de Reu Maerten Blontreck (sic)
de 8e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Pieter van Dierendonck	£8	Jan Verbruggen buijten
de 9e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Jan Teerlinck	£10-5	Jan Abrams Jan Verburgt
de 10e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Lieven de Reu	£4-5	Frans Wispelaer Isack de Smidt
de 11e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Nicolae Groeset	£4-8	Jasper Legge
de 12e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Maerten Blontrock	£6-10	Lieven de Reu Isack de Smidt

de 13e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Jeroen Watte	£5-5	Jasper Legge
de 14e cavel, groot [ni] gem., besaijt	griffier Jan Meeusen	£11	–
de 15e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Pieter van Dierendonck	£11-10	Geleijn Lackagie Jacob van Poucke
de 16e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Marten Troije	£11	Gillis Goethals Claes Sonnevile
de 17e cavel, groot [ni] gem., besaijt	Jasper Legge	£12-10	–
de 18e hoeck volgerlandt, groot [ni] gem., besaijt	Gerrardt de Wael	£4-8	Jasper Legge
19, de volgerlanden lancks den dijck, groot [ni] gem., besaijt	Frans de Wilde	£20-10	Pieter de Ruijsser
20, nogh een partijken, streckende van de heer Dircx dreve tot aen de zeedijck, groot omtrent 48 gem. daerin besaeijt	Gerardt de Waell	£9-10	Jasper Legge
In het nieuw bedijckt polderken, geseijt de Bruchse vaert			
het 1 parceel, beginnende van oosten in, sijnde het gebruijck van de erfgenamen van de heer Velders, vijf gewenden lanck, groot omtrent 41 gem.	Joos Walraven	£14-10	Frans de Wilde Jan Sergeant
het 2 parceel, sijnde de rest van de selve sijde, groot omtrent 48 gem., besaijt 46 gem.	Claes Sonnevile	£14-10	Jan van Veerdegem
het 3 parceel, beginnende van westen in over d' ander sijde van de waterganck, groot omtrent 42 gemeten	Joost Walraven	£13	Frans de Wilde Jan Sergeant
het 4 parceel, vervolgt op het voorgaende en eijndigt aen den grooten dam, groot omtrent 42 gem.	Jan van Veerdegem	£15	
het Stampershoeck polderken , int geheel groot omtrent 60 gem., daerinne besaijt 49 gem.	Joost Walraven	£14	Jan Sergeant
het kleijn polderken annex den Hendricx polder	Jasper Legge	£6	–

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 09

Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van het eerste deel van Prins Willemspolder over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688

	pachter	bedrag	borgen
1e hoek, zijnde de tienden uit een deel van de 3e cavel, nevens den Nieuwaels wech ¹ , groot ontr. 16 gem.	Maerten Verbeecke	£5-15	Machiel Rispe France Mispelaer
2e hoek, de tienden van de gehele 7e cavel, groot ontr. 60 gem.	Pierre Jolij	£9	Jasper Legge
3e hoek, de tienden van de gehele 8e cavel, groot 60 gem.	Pieter Ketels	£15-10	Laurens de Keijser Raassen van Roo
4e hoek, de tienden van de gehele 9e cavel, groot 60 gem.	Laurens de Keijser	£8-15	Pieter Ketels Joos de Rieuw
5e hoek, de tienden uit een deel van de 10e cavel, op de oostsijde van de Boomkreecke, groot, met t pleijn van t Sas, 28 gemeten, mede gaende den oostersen tragel tot aen den Bruchsen dijk	Jerome Watte	£6	Jaspar Legge
6e hoek, de tienden van een deel van de 10e cavel, leggende op de westsijde van de voornoemde kreek, met de tienden van de tragel, zoverre de tienden strekt, groot 17 gem.	Klais Sonnevijlle	£5	Jan van Vertegem
7e hoek, de tienden van de gehele 11e cavel, groot 60 gem.	Jannes Abrahams	£16	Jan van Vertegem
8e hoek, de tienden van de 12e cavel, groot 60 gem.	Klais Sonnevijlle	£8-5	Jan van Vertegem
9e hoek, de tienden van de 13e cavel, groot 60 gem.	Klais Sonnevijlle	£8	Jan van Veertegem
10e hoek, de tienden van de 14e cavel, groot 60 gem.	Klais Sonnevijlle	£14	Jan van Veertegem
11e hoek, de tienden van de 15e cavel, groot 60 gem.	Jan van Vertegem	£11-5	Klais Sonnevijlle
12e hoek, de tienden van de 16e cavel, groot 60 gem.	Joos de Rieuw	£13-5	Francois de Wilde

			Laurens de Keijser
13e hoek, de tienden van de 17e cavel, groot 60 gem.	Joos de Rieuw	£12	Francois de Wilde Laurens de Keijser
14e hoek, zijnde de numer van ontr. 130 gem. land, immers bij den hoop, zijnde t gebruik van de heren Thibauts	Jillis Goethals	£14-15	Maerten Troije
		£148-0-0	

Opm. Het hier genoemde deel van Prins Willemspolder bestrijkt de Vijfhonderd Beooster Eede polder en de Dierkensteenspolder, benoorden de Passegeule.

De grens tussen beide polders is wat de Hattinga-kaart (kopie van Van Keessel, 1699) de Nieuwe vaart noemt, en het tienden-cohier de Boomkreek.

In dit deel bevinden zich 17 cavels, waarvan de tiende cavel in beide polders valt.

De verpachting slaat de eerste zes cavels over (met uitzondering van een stukje (16 gem.) van de 3e cavel), vermoedelijk omdat deze tienden de Abdij van St Baafs toebehoorden. De hofstede in cavel 1 was eigendom van deze Abdij.

voetnoot

¹ Lees: Nieuvelt weg

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 10

Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van [dwz. het oostelijk deel van] het eerste deel van Prins Willemspolder, te weten Vrije polderken, Passegeule, Cateleijne en deel van Dierckensteene polders, over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 26 juni 1688

	pachter	bedrag	borgen
eerst t Vrije polderken			
1e en 2e wijk, zijnde t gebruik van Pieter Slock en Adriaen Moreel	Adriaen Moreel	£7-5	Lieven Aers Erasmus van Roe
3e wijk, zijnde de hofstede van dhr Lippens	Cornelis Adriaensen	£28	
Passegeule polder			
4e wijk, zijnde t gebruik van Jan Mets	Jan Mets	£6-15	Pieter Leenhouts
5e wijk, zijnde t gebruik van Leendert Cornelis	Claes Jansen vandert Hert	£12	Pieter Velt
6e wijk, zijnde de Soete kreecke	Joos Lamier	£16-5	Daniel Remout Jan de Hont
7e wijk, zijnde de Cromme strate, t gebruik van Alexander Haddeman	Jan Geertsen	£19	Joost Osten Huijbrecht Vossaert
8e wijk, zijnde de stelle vaten	Pieter Velt	£17-5	Sander Haddeman Guilliaume Sonnevile
9e wijk, zijnde t gebruik van Jan Teerlinck	Jan Teerlinck	£11-15	Jacob Becourt
10e wijk, zijnde t gebruik van Pieter Grison	Pieter Grison	£13-10	Adriaen Jongepier
11e wijk, een deel van t voorgaande gebruik	Pieter Velt	£30-10	Joost Lamiere
12e wijk, zijnde den Coordens hoeck	Joost Lamier	£14-10	Pieter Velt
Bruchse dijklanden			
13e wijk, tussen Cateleijne en Ste Philip, de Cateleijne schans daar in begrepen	Erasmus van Roo	£13-5	Pieter Ketelen(sic) Jan Verburch
14e wijk, tussen Cateleijne en Nieuvelt	Pieter Ketel	£8	Erasmus van Roo

			Daniel Remout
Dierkensteen polder			
15e wijk, t gebruik van Guillaume Slock	Guillaume Slock	£20-10	Jan van Veerdegem
Cateleijne polder			
16e wijk, voor een deel t gebruik van Jan Timmers, zijnde den hals van de Passegeule	Pieter Ketel	£6-5	Erasmus van Roo Daniel Remout
17e wijk, het selve gebruik van Jan Timmers	Adriaen Bernardt	£12-15	Jellis haeck Daniel de Klerck schutter
18e wijk, t gebruik van Gillis Verbrugge	Huijbrecht Vossaert	£13-5	Cornelis Hollebrant Jan Geertsen
19e wijk, t gebruik van Jacob Becourt	Adriaen Bernardt	£29-15	Jelis Haeck Daniel de Klerck schutter
20e wijk, t gebruik van Gillis Verbrugge, Jan de Hont en Pieter Grison	Daniel de Klerck	£6	Jan Mets Jelis Haeck Adriaen Bernardt
Nog worden verpacht de tienden van de Juffrouwe polder op conditien als voren, in eenen hoop	Pieter Velt	£30	Jan Geertsen hoofdman Mattijs Baert
Item de tienden van d' Elmare , in eenen hoop, zijnde t gebruik van Adriaen Jongepier, uitgenomen t geen de heer Mogge daaruit komt te genieten als een dependentie van zijn Ed. tienden	Jan Verburch	£22-10	Erasmus van Roo Jan Geertsen Daniel Remout